

монотипія тощо). Художній доробок Я. Омеляна став яскравим відображенням його національної ідентичності, його твори – це своєрідна школа духовності, репрезентація світоглядних цінностей української культури.

Нині художнику виповнилося 93 роки і він популяризує власні здобутки на ниві графіки, зокрема впорядковував до друку видання «Екслібриси пам'яти». За останнє десятиліття автор створив понад 100 книжкових знаків, присвячених визначним представникам українського народу (Б. Хмельницькому, М. Кривоносу, І. Богуну, І. Мазепі, Г. Сковороді, Т. Шевченку, І. Франку, Лесі Українці, С. Крушельницькій, О. Телізі, Є. Коновальцю, С. Бандері, Р. Шухевичу, В. Стусу, А. Горській, родині Лепких та ін.).

До архіву Я. Омеляна передав понад 70 проілюстрованих книг, зокрема монографії науковців В. Сергійчука «Трагедія українців Польщі», Н. Білик «Богдан Лепкий. Життя і діяльність», Б. Трофим'яка «В національно-визвольному русі Галичини»; збірник матеріалів Всеукраїнської наукової конференції «Значимість постаті патріарха Йосифа Сліпого для національного та духовного пробудження українства», видання «Високе небо Богдана Лепкого», Регіональний річник «Тернопілля» (2002), десятки художніх видань.

Отже, матеріали особового фонду Ярослава Омеляна – цінне історичне джерело в дослідженні біографії та культурної спадщини художника. На основі їх аналізу з'ясовано інформативні можливості документів для дослідження життя та творчості мистця, а також відображення в них історії України й української культури.

Вдовіна О. О. канд. наук із соц. ком., доцент

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», м. Полтава

КОМУНІКАЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНСЬКИХ БІБЛІОТЕК У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

У часи війни ключовим стає готовність та вміння захищати свою державу. Російсько-українська війна 2022 р. кожного українця зробила воїном, готовим на своєму місці робити те, що він уміє та разом з армією наближати перемогу. З перших днів вторгнення українські бібліотеки, використовуючи свої знання, вміння та навички допомагають захисникам і цивільному населенню. Їх головними професійними та життєвими пріоритетами стали: захист інформаційного простору: боротьба з фейками, дезінформацією та кіберзагрозами [1]. Використовуючи увесь доступний арсенал інструментів комунікаційної політики (зустрічі, консультації, вебінари, різноманітні масові заходи) українські бібліотеки органічно, доцільно, дієво працюють у царині інформаційної, гуманітарної, психологічної, юридичної сфер. Особливо важливе значення це має у нинішніх умовах, коли велика кількість інформаційних установ в Україні знищено або не працює через загрозу життю та здоров'ю співробітників через постійні обстріли та бомбардування, а кількість внутрішньо переміщених осіб (ВПО) за даними звіту Міжнародної організації з міграції [2] склала понад 7,7 мільйонів осіб.

Звернувшись до офіційних сайтів українських бібліотек, звертаємо увагу на їх активну комунікаційну політику та величезну кількість різнопланових заходів, що почали проводитися з часу російського вторгнення на територію України. Проаналізувавши розділ «Події» Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки (РОУНБ) [3], бачимо, що з 24 лютого 2022 р. і дотепер РОУНБ було проведено інформаційні години: «Грінпіс і війна в Україні», «Психологічна підтримка під час бойових дій»; творчі заняття та майстер-класи: арттерапевтичні заняття для дітей та дорослих «Артобійми», майстер-клас із писанкарства, заняття з бісероплетіння «Чокер з бісера з українською символікою», виготовлення ангелочків-оберегів для воїнів ЗСУ; психологічна підтримка під час війни від практикуючих психологів, психологічні тренінги «Як

війна впливає на підлітків і не тільки...», «Психологія під час війни»; мистецькі заходи: «Мистецтво та творчість для всіх»; недільні екскурсії по місту для мешканців Рівного та ВПО вул. Симона Петлюри, Замковій, М. Драгоманова; екскурсії бібліотекою для ВПО; створено консультативний пункт для ВПО, в якому надаються безкоштовні юридичні консультації юристами Рівненського бюро правової допомоги № 1 (кожної середи у приміщенні бібліотеки) «Права та соціальні гарантії ВПО»; перераховано кошти у сумі 10 000 грн на ЗСУ; розміщено записи подкастів «Життя під час війни» у розділі «Аудіобібліотека».

Кіровоградська обласна бібліотека для юнацтва імені Є. Маланюка здійснює активну допомогу внутрішньо переміщеним особам, ЗСУ та мешканцям міста. Відбуваються зустрічі-знайомства з переселенцями для їхньої соціалізації, проводяться майстер-класи для дітей та дорослих («Стрічка єднання», «Патріотична листівка», «Майстерня флікерів», «Магічне диво»), відбуваються зустрічі на платформі ZOOM із практикуючими психологами задля підтримки психологічного стану громадян в умовах війни, відбуваються онлайн-зустрічі з фахівцями Головного управління ДСНС України в Кіровоградській області, в рамках клубу «Профі» з метою навчання громадян діям в умовах екстремальної небезпеки. Також відбуваються зустрічі з письменниками у рамках клубу «Ліра», що діє у бібліотеці, успішно реалізується в умовах воєнного стану діяльність розмовного клубу «SpeakUp» [4].

Львівська обласна універсальна наукова бібліотека в умовах воєнного стану також проводить активну комунікаційну політику, зокрема: безкоштовні курси вивчення польської мови з носіями; облаштування спільно з волонтерами притулку для ВПО; створено штаб ГО «Паляниця» (волонтерської структури, яка займається збором та відправкою різноманітних речей військового та цивільного призначення для потреб фронту, лікарень, біженців); створення кол-центр для взаємодії з волонтерами та ВПО для надання консультаційної допомоги [5].

Полтавська обласна універсальна наукова бібліотека імені І. П. Котляревського з 24.02.2022 працює як пункт видачі та збору гуманітарної допомоги переселенцям. У бібліотеці відбуваються дозвіллі заходи для сімей, які постраждали від військових дій та переїхали до Полтави з регіонів, де ведуться активні бойові дії, щоденні творчі майстер-класи різних напрямів для внутрішньо переміщених осіб, дітей та містян [6].

Національна бібліотека України ім. Ярослава Мудрого ще з 2014 р. долучилася до громадської ініціативи «Маскувальна сітка для Армії руками волонтерів» для збереження життя українським воїнам. Нині ця добра традиція активно продовжується. Бібліотечною групою «БібліОберіГ» українським захисникам було передано понад 105 маскувальних сіток. На сторінках блогу НБУ ім. Ярослава Мудрого надається для розповсюдження правдива, перевірена та найважливіша інформація: життєво важливі інструкції та рекомендації для громадян України; списки офіційних джерел інформації; посилання на джерела, які допоможуть знайти найближче укриття; попередження про фішингові атаки; список телеграм-каналів, які активно поширюють дезінформацію та беруть участь у кампаніях із дестабілізації ситуації в Україні; перелік актуальних чат-ботів тощо [7].

Хмельницька обласна універсальна наукова бібліотека ім. М. Островського з початку російського вторгнення перерахувала понад 22 тис. гривень Збройним силам України, працівники бібліотеки разом із ВПО та постійними читачами плетуть маскувальні сітки, із залученням професійних парамедиків проводять заняття-тренінги з надання першої невідкладної долікарської допомоги. Бібліотекою започатковано психологічний полілог «Слухай. Говори. Дій» для мешканців територіальних громад та внутрішньо переміщених осіб на платформі Zoom, проводяться заняття для дітей ВПО з арттерапії (плетіння з бісеру, аплікації, оригамі, малювання), із залученням правників-практиків надаються безкоштовні юридичні консультації тощо.

Підсумовуючи викладене, можемо зробити висновок, що роль українських бібліотек на «інформаційному фронті» України є винятково важливою та значущою, а комунікаційна політика у період воєнного стану сприяє налагодженню діалогу між інформаційними установами, громадянами, органами влади, волонтерами та громадськими організаціями.

Список використаних джерел

1. Лагута Л. Публічні бібліотеки в реаліях війни. URL: <https://oth.nlu.org.ua/?p=5687> (дата звернення: 25.05.2022).
2. Війна з росією: кожен шостий українець став переселенцем. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/04/21/novyna/suspilstvo/vijna-rosiyeyu-kozhen-shostyj-ukrayinecz-stav-pereselencem> (дата звернення: 25.05.2022).
3. Офіційний сайт Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки. URL: <http://libr.rv.ua/ua/> (дата звернення 25.05.2022).
4. Офіційний сайт Кіровоградської обласної бібліотеки для юнацтва імені Є. Маланюка. URL: <https://lib.kr.ua/> (дата звернення 25.05.2022).
5. Офіційний сайт Львівської обласної універсальної наукової бібліотеки. URL: <http://www.lounb.org.ua/> (дата звернення 25.05.2022).
6. Офіційний сайт Полтавської обласної універсальної наукової бібліотеки імені І. П. Котляревського. URL: <https://library-pl-ua.business.site/> (дата звернення 25.05.2022).
7. Офіційний сайт Національної бібліотеки України ім. Ярослава Мудрого. URL: <https://nlu.org.ua/> (дата звернення: 25.05.2022).
8. Офіційний сайт Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. М. Островського. URL: <http://ounb.km.ua/> (дата звернення: 25.05.2022).

*Грінберг Л. Ф., канд. іст. наук, доцент
Київський національний університет культури і мистецтв, м. Київ*

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ БІБЛІОТЕК ТА АРХІВІВ

Пошук шляхів оптимізації входження в інформаційне суспільство, в якому найголовнішими продуктами виробництва є інформація та знання, тривав на межі ХХ–ХХІ ст. і вимагав переосмислення завдань діяльності суспільних інституцій. Особливо активно дискутувалося питання про «роль і місце» бібліотек. Слушним є твердження Л. Костенка та М. Сороки, що активний розвиток інформаційно-комунікативних технологій та новітніх носіїв інформації уможливили актуалізацію даних і відтворення мультимедійної інформації: «...так само, як заміна рукописів друкованими виданнями не спричинила трансформацію сутнісних функцій бібліотеки, так і поширення електронних документів не може розглядатися як кінець бібліотечної ери» [3].

Збереження культурної спадщини шляхом переведення у цифровий формат є поширеною практикою серед передових країн. На думку М. Таллера, робота з культурною спадщиною в цифровому форматі, нові цифрові медіа, створення цифрових бібліотек, архівів, баз даних культурної спадщини та колекцій, цифрові реконструкції, що вимагають спільних зусиль гуманітаріїв і фахівців із цифрових технологій, є важливою сферою цифрових гуманітарних досліджень [7].

На сучасному етапі розвитку суспільства бібліотеки та архіви наповнені рідкісними та цінними документами, через незадовільний стан яких оцифрування є найбільш вдалим способом для їх збереження та масового використання. Процес розширення функцій бібліотек та архівів і розвиток новітніх технологій зумовили накопичення у фондах цих установ поряд із документами на традиційних носіях інформації й електронних інформаційних ресурсів.

Концепція якісних змін бібліотек серед пріоритетних передбачає такі напрями бібліотечної діяльності: «...консолідацію суспільства; дотримання європейських цінностей; інтеграцію у європейське співтовариство; підвищення якості життя; рівний доступ до інформації, знань і культурних надбань» [2].